Έρευνα για την εθνική ταυτότητα , τις σχέσεις των δύο κοινοτήτων, και τη λύση του Κυπριακού

Εισαγωγή

Έντονα «Κύπριοι» νιώθουν οι Ε/Κ και οι Τ/Κ, θεωρώντας μάλιστα ότι θα ήταν θετική η καλλιέργεια της Κυπριακής ταυτότητας ως συναινετικού στοιχείου που να συνένωνε πιο πολύ τους κατοίκους του μοιρασμένου νησιού. Όμως στην πράξη η υλοποίηση μιας τέτοιας επιθυμίας δε θα ήταν εύκολη. Πρώτον, η συλλογική ταυτότητα, η αίσθηση της Κυπριακότητας στις δύο πλευρές, δε στηρίζεται αυτή τη στιγμή σε κάποια κοινά στοιχεία αλλά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε κοινότητας (αίματος / καταγωγής, θρησκείας, εθνότητας, κ.ο.κ.). Δεύτερον, γιατί οι δύο κοινότητες δεν έχουν ουσιαστική επαφή μεταξύ τους, οπότε και είναι αδύνατη η από κοινού επεξεργασία οποιασδήποτε κοινής ταυτότητας. Και τρίτον, γιατί οι Κύπριοι δυσκολεύονται να φανταστούν τους τρόπους οικοδόμησης μιας «κοινής στέγης» και ενός κοινού μέλλοντος. Κάποια ελπίδα αφήνει το γεγονός ότι, για τους Ε/Κ τουλάχιστον, έχει ενδυναμωθεί η ιδιότητα του πολίτη (πολιτότητα) και η συνακόλουθη έμφαση στα κοινά δικαιώματα και συμφέροντα -- που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση μιας κοινής «πολιτικής» ταυτότητας στο μέλλον. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν είναι ούτε αυτονόητο, ούτε και εύκολο, και μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από επίπονες, πολιτικές προσπάθειες.

Αυτά, σε συντομία, ήταν τα αποτελέσματα έρευνας μεταξύ των δύο κοινοτήτων, που διεξήγαγε η IMR / Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, μετά από ανάθεση από τον Νεοκυπριακό Σύνδεσμο.

Η συλλογική ταυτότητα των Κυπρίων

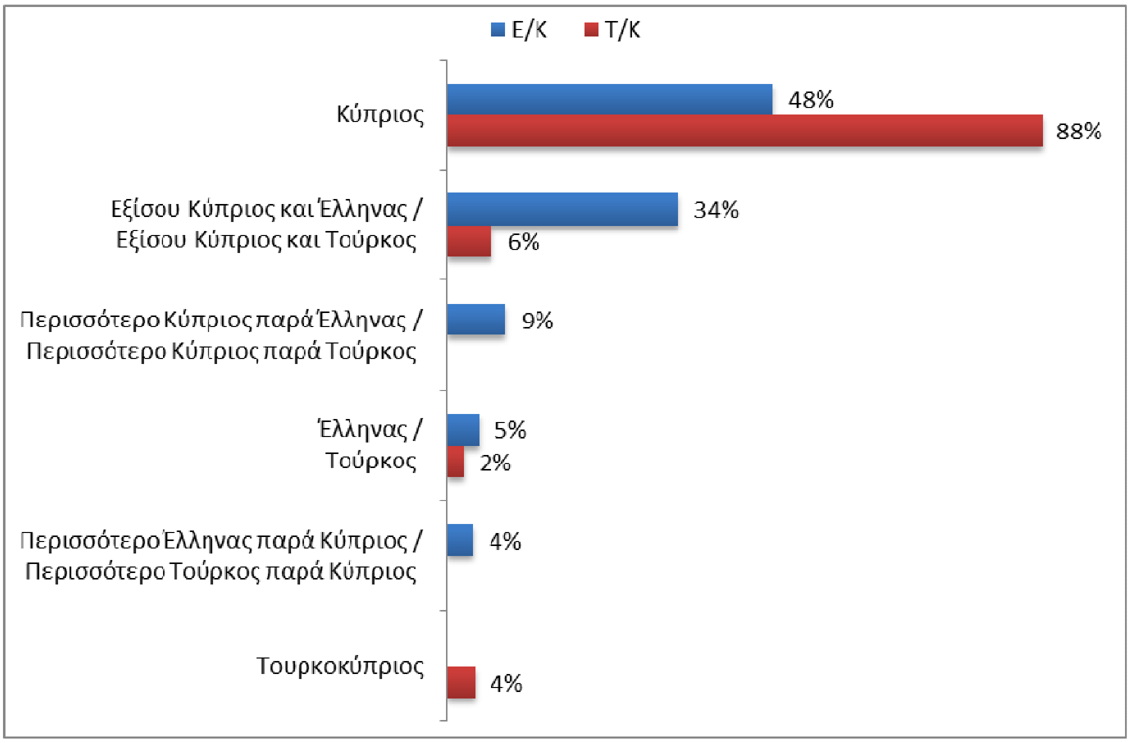
Για τη μέτρηση των στάσεων όσον αφορά την συλλογική ταυτότητα των Κυπρίων, χρησιμοποιήθηκε η «κλίμακα Μορένο» η οποία έχει καθιερωθεί στις κοινωνικές επιστήμες σε σχέση με σχετικές μετρήσεις στις διάφορες πολυ-εθνοτικές και πολυ-εθνικές κοινωνίες, όπου ο πληθυσμός δεν χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια, οπότε και η συλλογική ταυτότητα αποτελείται από δύο συστατικά στοιχεία: ένα που αφορά στην εθνοτική / εθνική διάσταση, και ένα άλλο στην πολιτική / κρατική διάσταση. Για παράδειγμα, η κλίμακα χρησιμοποιείται για να «μετρηθεί» πόσο «Σκωτσέζοι/Ουαλλοί/Άγγλοι» και πόσο «Βρετανοί» νιώθουν οι κάτοικοι των αντίστοιχων περιοχών της Μ. Βρετανίας.[1] Τα ψηλότερα ποσοστά ταύτισης με το «όλον» / τη χώρα / το κράτος, θεωρείται ότι αποτελούν ένδειξη της υπερίσχυσης μιας πολιτικής (civic) ταυτότητας, με έμφαση στην πολιτότητα: οι πολίτες νιώθουν ενωμένοι κάτω από ένα κοινά αποδεκτό σύνταγμα, κοινούς νόμους που κατοχυρώνουν την ισότητα και την κοινή βούληση, με στόχο την προώθηση των κοινών προβλημάτων και των κοινών συμφερόντων. Αντίθετα, τα ψηλά ποσοστά ταύτισης με τις επί μέρους οντότητες / εθνότητες / έθνη, που συναποτελούν μια χώρα, αποτελούν ένδειξη της υπερίσχυσης μιας εθνοτικο-εθνικής ταυτότητας, με έμφαση σε κοινά χαρακτηριστικά (βιολογικής καταγωγής, θρησκείας, γλώσσας κ.ο.κ.) που ξεχωρίζουν μια ομάδα ή κοινότητα από τις υπόλοιπες ομάδες, που συναποτελούν τη χώρα. Στις περιπτώσεις αυτές, η υπερβολική έμφαση στη διαφορά, ενάντια στα στοιχεία που συνενώνουν, θεωρείται ότι καθιστά τα κράτη αυτά ασταθή και επιρρεπή σε εσωτερικές εντάσεις και συγκρούσεις.

Είναι ενδιαφέρον ότι και στις δύο κοινότητες η πρωταρχική επιλογή / ταύτιση είναι με την επιλογή «Κύπριος». Μεταξύ των Ε/Κ, σχεδόν οι μισοί (48%) δηλώνουν ξεκάθαρα «Κύπριοι», ενώ 34% δηλώνουν

[1] Παρομοίως, πόσο «Καταλανοί/Βάσκοι» και πόσο «Ισπανοί» νιώθουν οι κάτοικοι των αντίστοιχων περιοχών της Ισπανίας, κ.ο.κ. για άλλες χώρες, όπου συγκατοικούν κάτω από την ίδια κρατική στέγη, πολίτες με διαφορετική εθνοτική / εθνική καταγωγή.

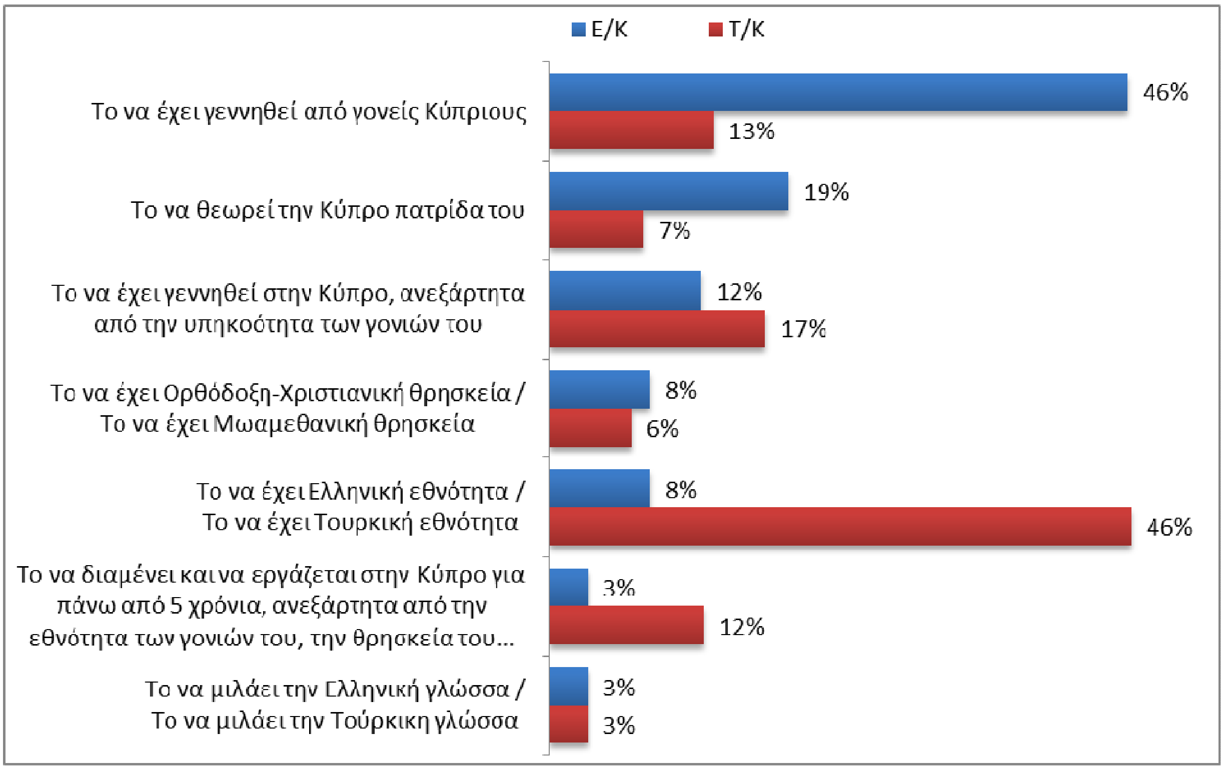
ότι αισθάνονται «τόσο Κύπριοι όσο και Έλληνες». Μεταξύ των Τ/Κ, η συντριπτική πλειοψηφία (88%) δηλώνουν «Κύπριοι», και πολύ λίγοι ταυτίζονται με οποιαδήποτε άλλη επιλογή.

Εσείς προσωπικά, πώς προσδιορίζετε τον εαυτό σας;

Να θεωρήσουμε, λοιπόν, ότι η έμφαση στο «Κύπριος» αποτελεί ένδειξη για την επικράτηση μιας κοινής «πολιτικής» (civic) ταυτότητας, σύμφωνα και με την τυπολογία της «κλίμακας Μορένο» που προαναφέραμε; Μάλλον όχι, αφού στην περίπτωση της Κύπρου ο όρος «Κύπριος» φαίνεται να ταυτίζεται περισσότερο με εθνοτικο-εθνικά χαρακτηριστικά, δηλ. με τις επί μέρους κοινότητες / εθνότητες και όχι με το σύνολο. Έτσι στην ερώτηση ποια χαρακτηριστικά στοιχεία θεωρούν απαραίτητα για να είναι κάποιος «Κύπριος», οι απαντήσεις των Ε/Κ και των Τ/Κ φαίνονται πιο κάτω:

Ποια από τα παρακάτω στοιχεία θεωρείτε απαραίτητα για να είναι κάποιος «Κύπριος»;

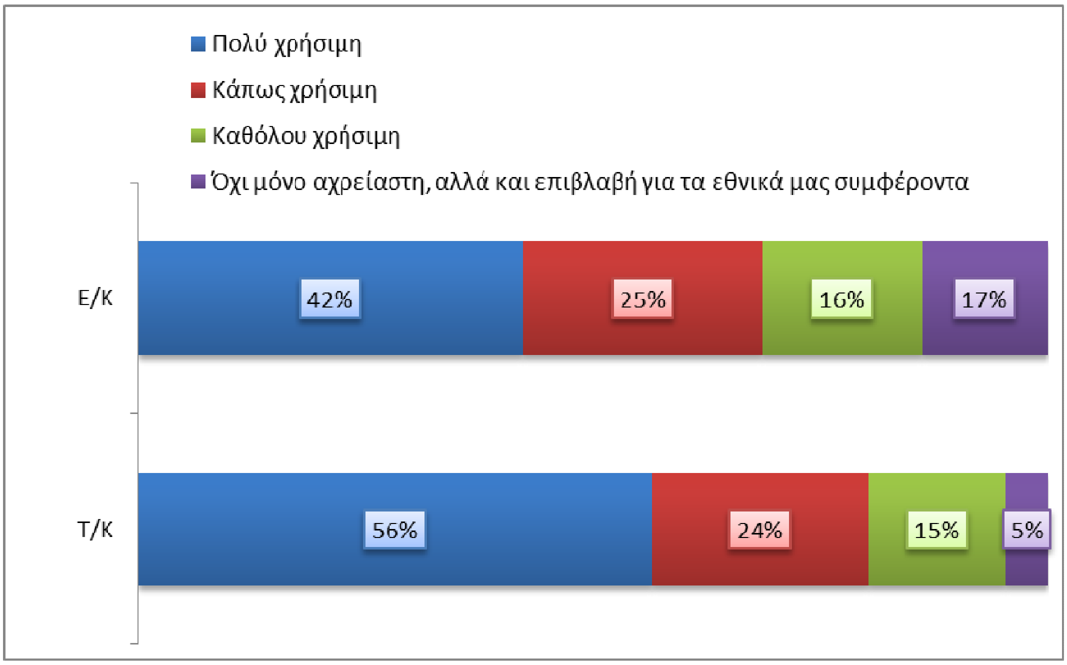

Με άλλα λόγια για τους περισσότερους Ε/Κ (46%) πιο σημαντικό στοιχείο για να θεωρείται κάποιος «Κύπριος» είναι η βιολογική του καταγωγή (να έχει γεννηθεί από γονείς Κυπρίους), και σε αρκετά μικρότερο βαθμό ακολουθούν, το να θεωρεί την Κύπρο πατρίδα του (19%), το να έχει γεννηθεί στην Κύπρο (12%), καθώς και το να είναι Ορθόδοξος Χριστιανός (8%) και να έχει Ελληνική εθνότητα (8%). Για τους Τ/Κ το κύριο στοιχείο (46%) θεωρείται η Τουρκική εθνότητα / εθνικότητα, με μικρότερη έμφαση στο να έχει γεννηθεί στην Κύπρο (17%), και το να έχει γεννηθεί από γονείς Κύπριους (13%) .

Παρ' όλα αυτά, είναι ενδιαφέρον ότι και στις δύο πλευρές η μεγάλη πλειοψηφία βλέπει θετικά την περίπτωση μιας κοινής κυπριακής ταυτότητας που να «δένει» μαζί τους Κυπρίους, συμβάλλοντας έτσι στην ενότητα. Μεγαλύτεροι υπέρμαχοι ενός τέτοιου ενδεχόμενου είναι οι Τ/Κ, 80% από τους οποίους θεωρούν χρήσιμη την καλλιέργεια μιας τέτοιας ταυτότητας (56% πολύ χρήσιμή και 24% κάπως χρήσιμη). Μεταξύ των Ε/Κ , 67% είναι θετικοί (42% θα έβρισκαν πολύ χρήσιμη και 25% κάπως χρήσιμη, την κοινή αυτή ταυτότητα). Δεν πρέπει να παραβλέψουμε ότι μια σημαντική μειοψηφία και στις δύο πλευρές, βλέπει με καχυποψία ή ακόμα και εχθρότητα την προοπτική μιας κοινής «Κυπριακής ταυτότητας», θεωρώντας την είτε «καθόλου χρήσιμη» (16% Ε/Κ, 15% Τ/Κ), είτε «αχρείαστη, αλλά και επιβλαβή για τα εθνικά τους συμφέροντα» (17% Ε/Κ, 5% Τ/Κ).[2]

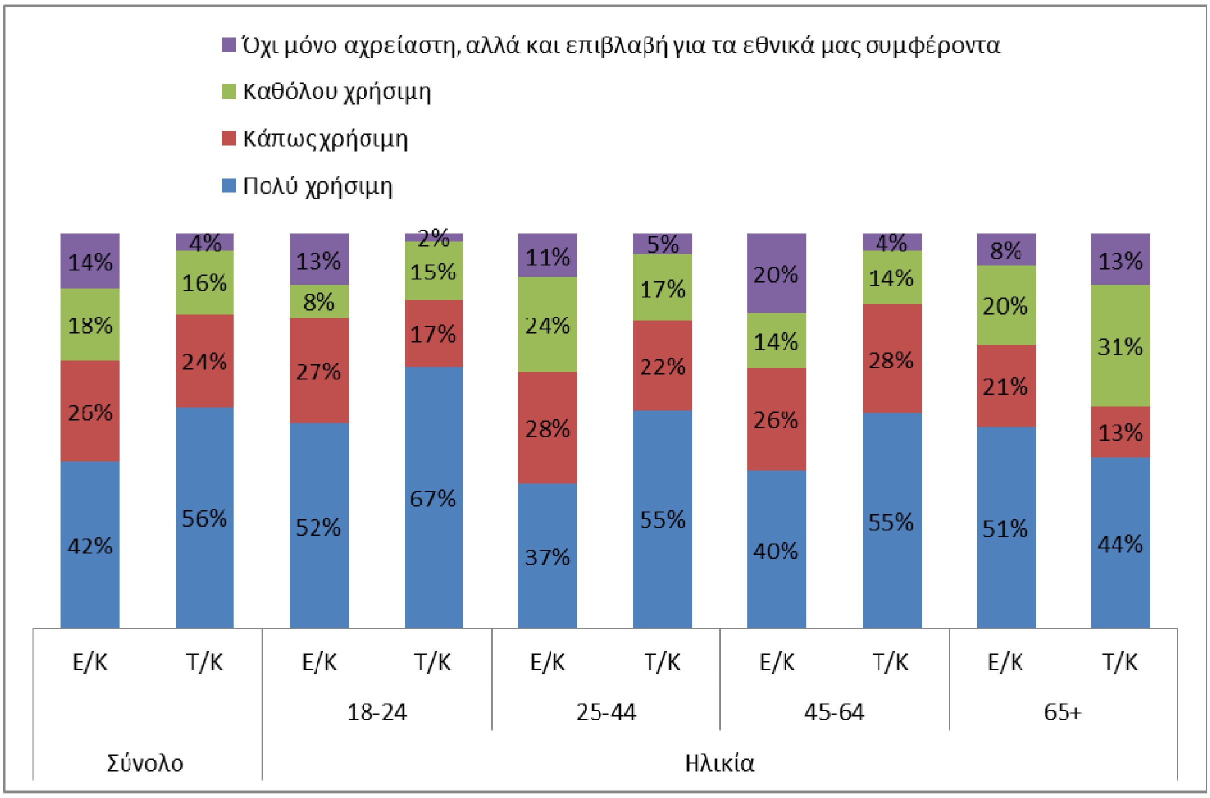
[2] Η αρνητική αυτή στάση είναι, ως γνωστόν, απότοκο της Βρετανικής αποικιοκρατικής πολιτικής και της προσπάθειας των Βρετανών να χρησιμοποιήσουν την ιδέα μιας Κυπριακής ταυτότητας (στη θέση της εθνικής ταυτότητας), για να πολεμήσουν το ανερχόμενο Ε/Κ εθνικιστικό κίνημα για την Ένωση, και σε μικρότερο βαθμό τον Τ/Κ εθνισμό.

Πόσο χρήσιμη θα θεωρούσατε την καλλιέργεια μιας κοινής «Κυπριακής ταυτότητας», που να δένει / να φέρνει πιο κοντά Ε/Κ και Τ/Κ;

Είναι ενδιαφέρον να αναφερθεί ότι σε μια ανάλυση κατά ηλικίες οι νέωτεροι (18-24) κρίνουν ως πολύ χρήσιμη / κάπως χρήσιμη την καλλιέργεια μιας κοινής «Κυπριακής Ταυτότητας» σε .. αυξημένα ποσοστά από τον μέσο όρο που δίνει ο πιο πάνω πίνακας.

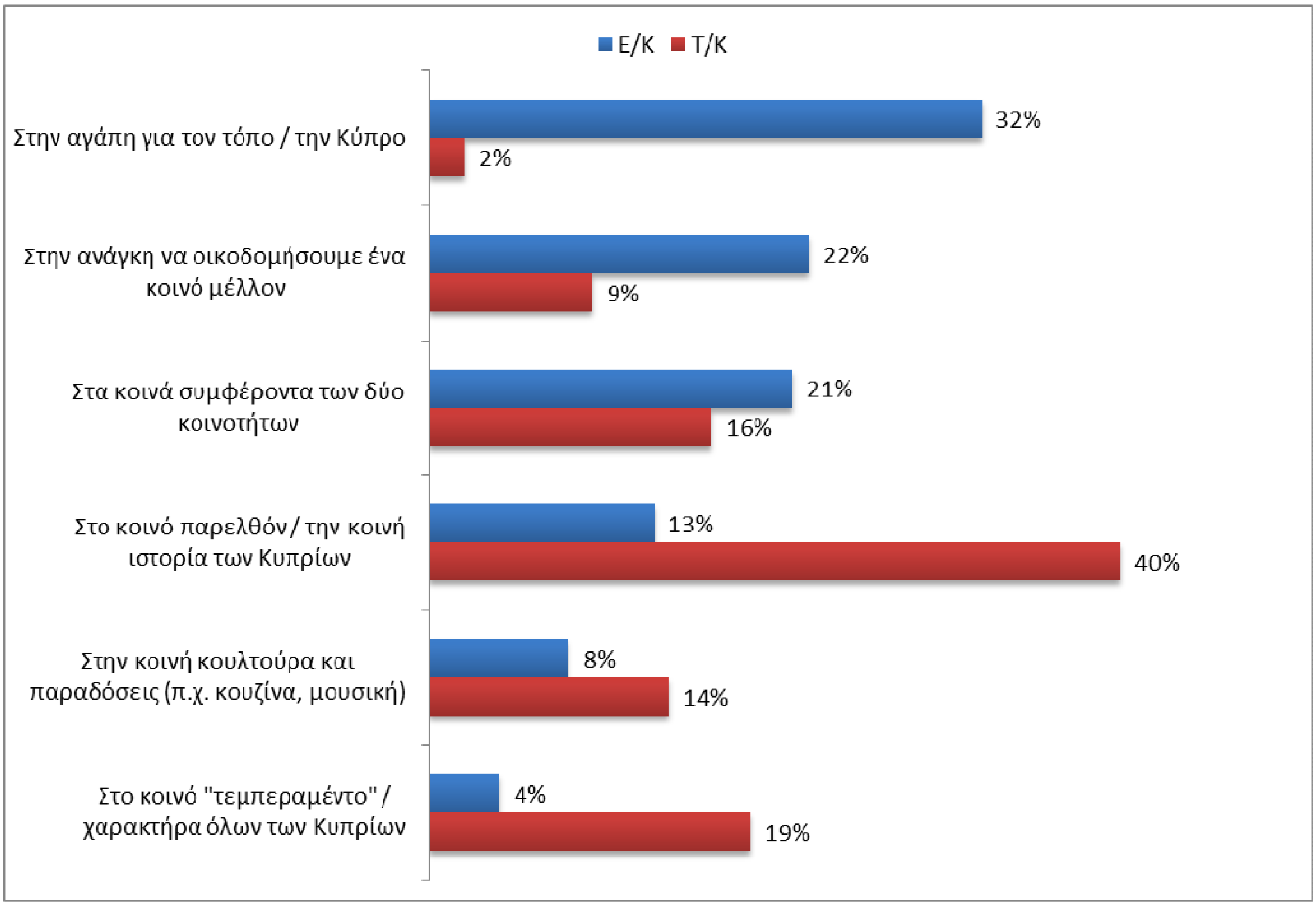
Πόσο χρήσιμη θα θεωρούσατε την καλλιέργεια μιας κοινής «Κυπριακής ταυτότητας», που να «δένει» / να φέρνει πιο κοντά Ε/Κ και Τ/Κ;

Όσοι βλέπουν πιο θετικά μια κοινή, Κυπριακή ταυτότητα, ρωτήθηκαν «που θα έπρεπε να στηριχθεί μια τέτοια ταυτότητα». Σε αυτό το ερώτημα οι Ε/Κ φαίνεται να είναι πιο έτοιμοι, πιο ξεκάθαροι από τους Τ/Κ. Το 32% απαντά στην «αγάπη για τον τόπο / για την Κύπρο», ενώ μια δεύτερη μεγάλη ομάδα (22%) «στην ανάγκη οικοδόμησης ενός κοινού μέλλοντος», και μια τρίτη εξίσου μεγάλη ομάδα (21%) «στα κοινά συμφέροντα των δύο κοινοτήτων». Διαφορετική έμφαση δίνουν οι Τ/Κ για το μεγαλύτερο αριθμό των οποίων (40%), τη βάση μιας κοινής ταυτότητας θα μπορούσαν να αποτελέσουν οι κοινές εμπειρίες και η κοινή ιστορία των Κυπρίων – επιλογή ενός αρκετά μικρότερου (13%), αριθμού Ε/Κ, ενώ γνωρίζουμε ότι πολλοί άλλοι Ε/Κ, θεωρούν ότι η ιστορική πορεία των δύο κοινοτήτων υπήρξε αρκετά διαφορετική, αν όχι διαμετρικά αντίθετη[3].

[3] Βέβαια όταν οι Ε/Κ αμφισβητούν την κοινή ιστορία, έχουν υπ' όψη κυρίως την πρόσφατη ιστορία και τον ρόλο των Τ/Κ κατά την Βρετανική αποικιοκρατική περίοδο. Οι Τ/Κ από την άλλη, τονίζουν συνήθως την Οθωμανική περίοδο / «Τουρκοκρατία», κατά την οποία οι απλοί άνθρωποι είχαν, όντως, κοινά βιώματα και εμπειρίες (και οι όποιες εντάσεις αφορούσαν κυρίως τις ελίτ των δύο κοινοτήτων).

Πού θα έπρεπε να στηριχθεί μια τέτοια ταυτότητα;

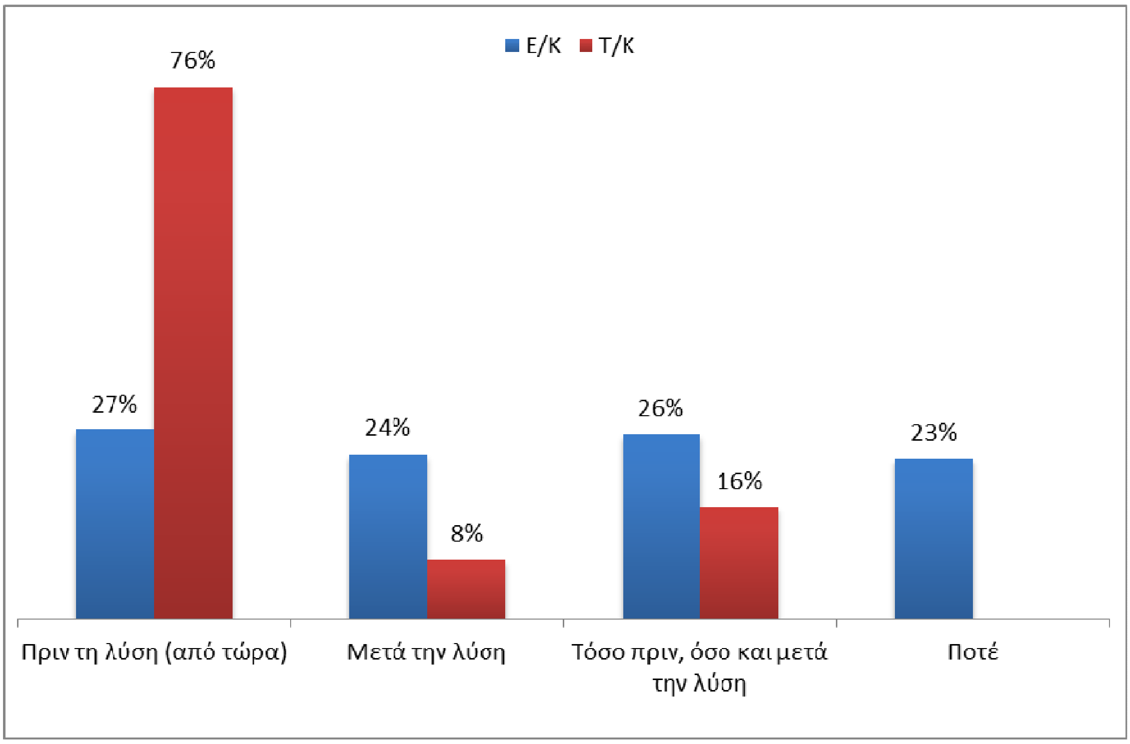

Πολύ συχνά στο δημόσιο διάλογο τίθεται το ερώτημα ως προς το πότε θα ήταν πιο σωστό ή επιθυμητό να καλλιεργηθεί μια κοινή Κυπριακή ταυτότητα. Οι Ε/Κ είναι διχασμένοι: περίπου το ένα τέταρτο (27%) θέλουν η προσπάθεια να αρχίσει από τώρα, από πριν την λύση, ένα ελαφρώς μικρότερο ποσοστό (24%) μετά την λύση, και ένα άλλο ανάλογο ποσοστό (26%) τόσο πριν, όσο και μετά τη λύση. Και πάλι, όμως μια σημαντική μειοψηφία (23%) δεν πιστεύει ότι μια κοινή ταυτότητα είναι είτε αναγκαία είτε επιθυμητή.

Οι Τ/Κ, από την άλλη, φαίνονται πολύ πιο θετικοί: η μεγαλύτερη μάλιστα πλειοψηφία, του76%, θέλουν να αρχίσει η προσπάθεια από τώρα. Είναι φανερή η αίσθηση του κατεπείγοντος που χαρακτηρίζει την Τ/Κ κοινότητα, που φαίνεται πως βλέπουν τα περιθώρια βελτίωσης της κατάστασής τους να συμπιέζονται (με την συνεχή εξάρτησή τους από την Τουρκία, την αύξηση των εποίκων, την ανέγερση τζαμιών και την ενίσχυση της θρησκευτικής επιρροής κ.ο.κ.), με κίνδυνο την αλλοτρίωση της ταυτότητάς τους, αλλά ακόμα και την απώτερη πλήρη περιθωριοποίηση ή και αφανισμό τους. Γι' αυτό πιθανώς να

θεωρούν πιο επιτακτική την ανάγκη ειρήνευσης με τους Ε/Κ και της σφυρηλάτησης μιας κοινής ταυτότητας που να τους επιτρέπει την επιβίωση τους στη χώρα που γεννήθηκαν[4].

Πότε θα ήταν καλό να καλλιεργηθεί μια κοινή Κυπριακή ταυτότητα;

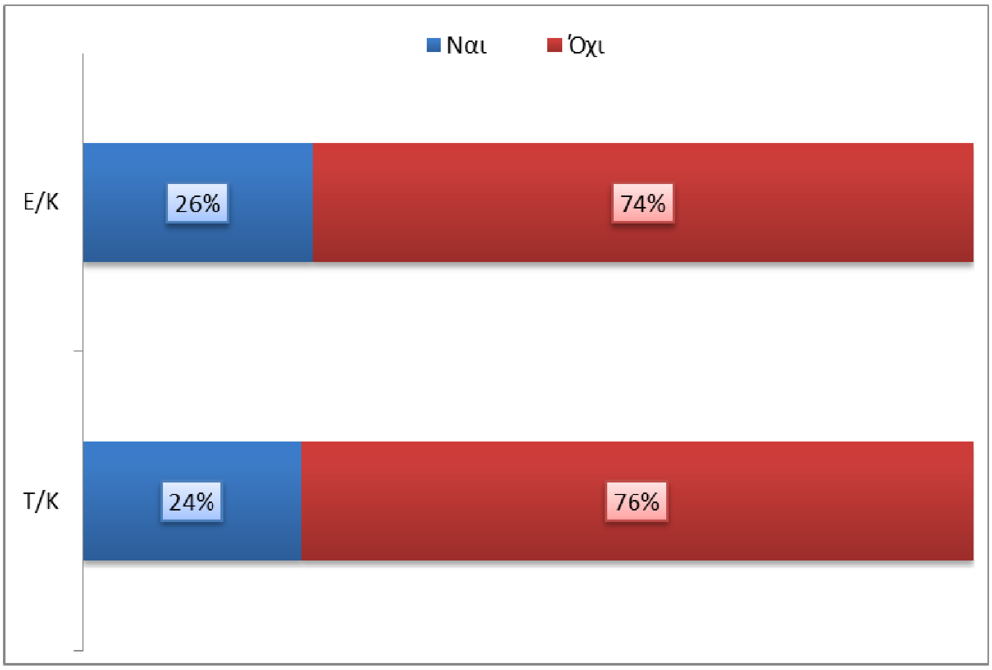
Σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων

Πέρα από το ζήτημα της κοινής ταυτότητας των Κυπρίων, ποιες είναι οι σχέσεις μεταξύ των πολιτών από τις δύο κοινότητες, αυτή τη στιγμή; Ζώντας σε ξεχωριστές εδαφικές περιοχές, κάτω από διαφορετικά αλλά και ανταγωνιστικά πολιτικά καθεστώτα, με διαφορετικά οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δεδομένα, οι επαφές μεταξύ των πολιτών σε αυτό το χρονικό στάδιο είναι ελάχιστες. Η μεγάλη πλειοψηφία τόσο των Ε/Κ (74%), όσο και των Τ/Κ (76%) δηλώνουν ότι δεν διατηρούν καθόλου σχέσεις ή / και επαφές με πολίτες της άλλης κοινότητας.[5] Από τους λίγους εκείνους που διατηρούν κάποιες επαφές ή σχέσεις, οι περισσότεροι Ε/Κ (62%) δηλώνουν πως αυτές αφορούν σε φιλικές επισκέψεις και κουβέντα με Τ/Κ, ενώ ένα άλλο σημαντικό ποσοστό (38%), πως αφορούν επαγγελματικούς λόγους. Οι Τ/Κ φαίνεται να δίνουν περισσότερη σημασία στις πολιτιστικές δραστηριότητες , στις φιλικές επισκέψεις, αλλά και στα ψώνια.

[4] Είναι ενδιαφέρον ότι κανείς Τ/Κ δεν επιλέγει το «ποτέ» (δεν θα ήταν καλό να καλλιεργηθεί μια κοινή Κυπριακή ταυτότητα), ενώ σε προηγούμενη ερώτηση για το πόσο χρήσιμη θα ήταν μια κοινή Κυπριακή ταυτότητα, 15% δήλωσαν πως δεν την θεωρούν χρήσιμη, ενώ 5% πως την θεωρούν επιβλαβή.

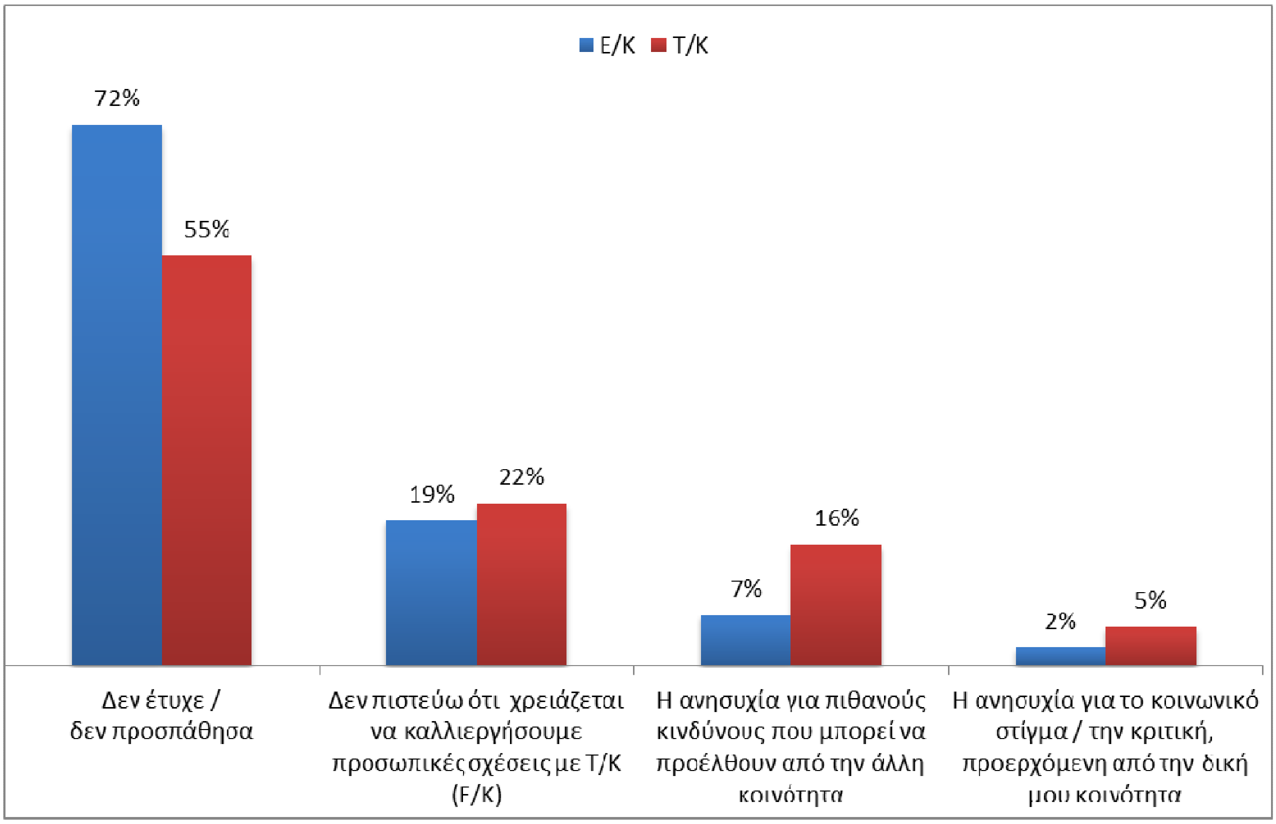
[5] Από τον περιορισμένο αριθμό εκείνων που έχουν κάποιες επαφές οι περισσότεροι είναι νέοι, ηλικίας 18-24 ετών (για παράδειγμα, στην Ε/Κ πλευρά, μόνο ένα 26% διατηρούν τέτοιες σχέσεις ή επαφές· στην ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών, το ποσοστό αυτό ανεβαίνει στο 43%).

Αυτή την εποχή διατηρείς οποιεσδήποτε σχέσεις / επαφές με Τ/Κ (Ε/Κ);

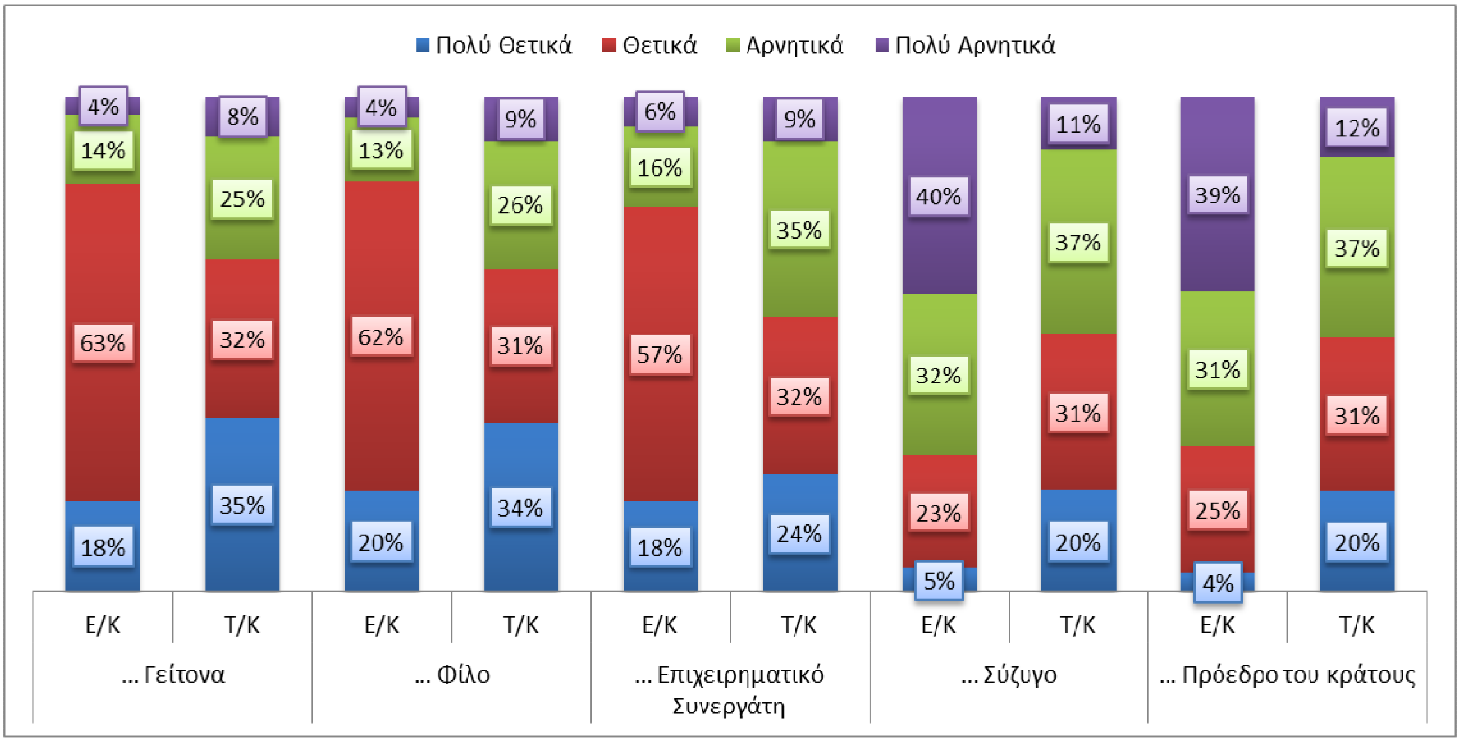
Γιατί, όμως, η πλειοψηφία δεν έχει επαφές/σχέσεις με άτομα της άλλης κοινότητας; Κυρίως γιατί «δεν έτυχε» ή «δεν προσπάθησαν» (72% των Ε/Κ και 55% των Τ/Κ) -- δεδομένα που και πάλι σχετίζονται με το γεγονός ότι οι δύο κοινότητες ζουν σε δύο «παράλληλες» κοινωνίες, δύο ξεχωριστούς, ασύμπτωτους κόσμους, με λίγα ή ανύπαρκτα σημεία επαφής και με διαφορετικές πραγματικότητες, προβλήματα και ενδιαφέροντα. Ένα μικρότερο ποσοστό δεν πιστεύουν στην ανάγκη της επαφής με μέλη της άλλης κοινότητας (19% Ε/Κ και 22% Τ/Κ). Ακόμα πιο μικρά ποσοστά (7% Ε/Κ και 16% Τ/Κ) αποφεύγουν τις επαφές λόγω φόβου προερχόμενου από την άλλη κοινότητα, ενώ κάποιοι άλλοι (2% Ε/Κ και 5% Τ/Κ), λόγω φόβου προερχόμενου από την κοινότητα προέλευσης (δηλ. του κινδύνου στίγματος / κριτικής).

Τι σας αποτρέπει από το να έχετε τέτοιες σχέσεις;

Μια σειρά από άλλα σχετικά ερωτήματα που θέσαμε, αφορούν στο πως θα αισθάνονταν οι ερωτώμενοι Ε/Κ και Τ/Κ αν είχαν κάποιο άτομο από την άλλη κοινότητα ως γείτονα, ως φίλο, ως επιχειρηματικό συνεργάτη, ως σύζυγο, και τέλος ως Πρόεδρο ενός κοινού κράτους. Οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά φαίνονται στο πιο κάτω σχεδιάγραμμα:

Πώς θα αισθανόσασταν εάν είχατε έναν (Ε/Κ ή Τ/Κ)…

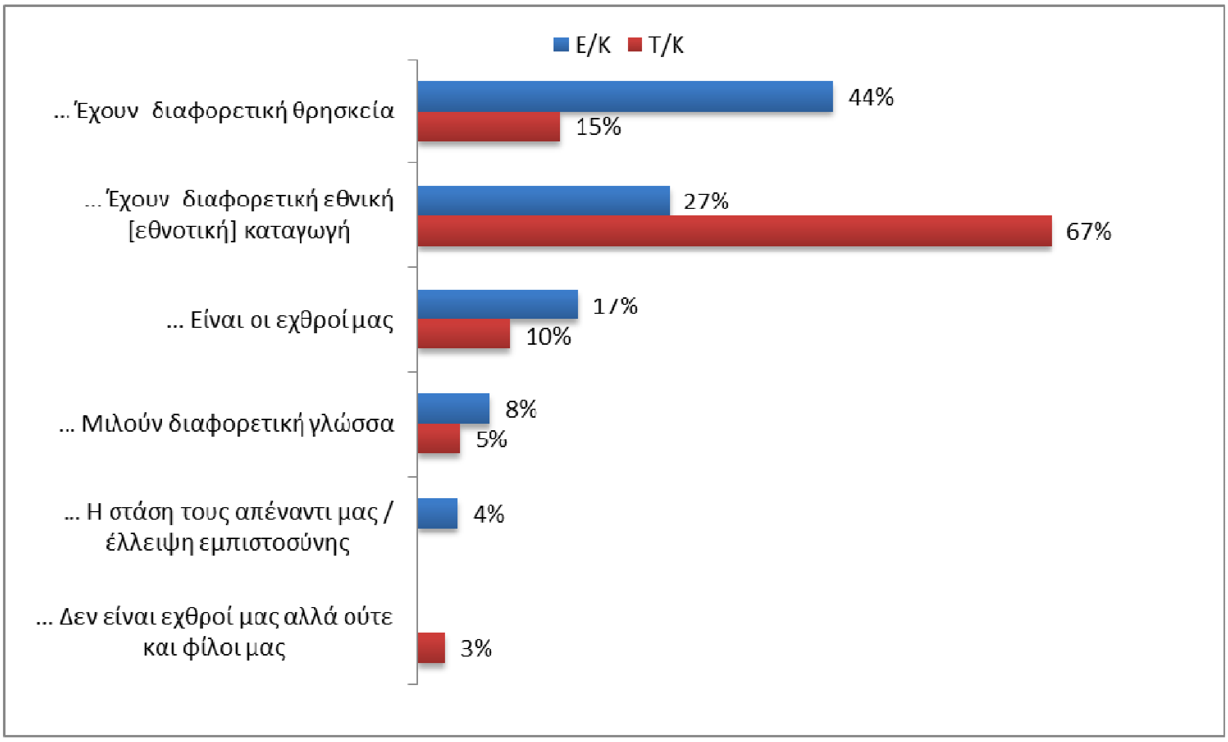
Απλοποιώντας την όλη εικόνα βλέπουμε ότι οι Ε/Κ δείχνουν αρκετή προθυμία να έχουν ένα Τ/Κ ως γείτονα ή φίλο (81% και 82% αντίστοιχα είναι πολύ θετικοί ή θετικοί σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο). Είναι κάπως πιο συγκρατημένοι (75%) στο να έχουν ένα Τ/Κ ως επιχειρηματικό συνεργάτη. Ενώ είναι αρκετά πιο αρνητικοί στο να έχουν έναν Τ/Κ ως σύζυγο ή ως πρόεδρο σε ένα κοινό κράτος (28% και 29% αντίστοιχα, πολύ θετικοί/θετικοί).

Όσον αφορά τους Τ/Κ, αυτοί παρουσιάζονται πιο συγκρατημένοι σε σχέση με τους Ε/Κ όσον αφορά το να έχουν γείτονα ή φίλο Ε/Κ (67% και 65% αντίστοιχα, ενώ για τους Ε/Κ τα ποσοστά ήταν 81% και 82%). Από την άλλη φαίνονται πιο δεκτικοί όσον αφορά θέματα συζύγου ή Προέδρου από την Ε/Κ κοινότητα (51% και στις δύο περιπτώσεις, ενώ είδαμε πως για τους Ε/Κ τα ποσοστά ήταν 28% και 29% αντίστοιχα).

Για όσους αισθάνονται αρνητικά για οποιαδήποτε σχέση με την άλλη κοινότητα, ρωτήσαμε για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό. Είναι ενδιαφέρον ότι ακόμα και μεταξύ αυτών των «αρνητικών» ατόμων, μόνο ένα μικρό ποσοστό (17% Ε/Κ, 10% Τ/Κ) θεωρούν ότι η άλλη κοινότητα είναι ο «εχθρός». Εκείνο που βλέπουν σαν βάση του προβλήματος είναι η διαφορετικότητα: για τους Ε/Κ το κύριο πρόβλημα είναι η διαφορετική θρησκεία (44%) και η διαφορετική εθνική καταγωγή (27%). Για τους Τ/Κ το αντίθετο: το πιο μεγάλο πρόβλημα είναι η διαφορετική εθνικότητα (67%) και έπεται η διαφορετική θρησκεία (15%)[6].

[6] Είναι γνωστό ότι διαχρονικά οι Τ/Κ δεν ήταν ποτέ ιδιαίτερα προσκολλημένοι στην θρησκεία / στον Μωαμεθανισμό, αφού ιστορικά είχαν δεχθεί καθοριστική επίδραση από τον Κεμαλισμό.

Ποιος θα λέγατε ότι είναι ο κυριότερος λόγος ο οποίος σας κάνει να αισθάνεστε αρνητικά; Κυρίως επειδή οι Τ/Κ – Ε/Κ ...

Ποια συμπεράσματα προκύπτουν από τα δεδομένα αυτά; Ε/Κ και Τ/Κ φαίνονται αρκετά άνετοι στο να έχουν γείτονες ή φίλους από την άλλη κοινότητα (με τους Τ/Κ κάπως πιο συγκρατημένους σε τέτοιο ενδεχόμενο). Εύρημα που συνάδει με την ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση περί εγκάρδιων/φιλικών σχέσεων στο επίπεδο των απλών ανθρώπων και των καθημερινών σχέσεων. Ή στην πεποίθηση ότι «οι Ε/Κ και οι Τ/Κ δεν έχουμε διαφορές μεταξύ μας» ή «δεν έχουμε τίποτα να μοιράσουμε» (με το συχνό συνοδευτικό σχόλιο/συμπέρασμα: «είναι οι ξένοι που μας χώρισαν ή που δημιούργησαν το πρόβλημα»).

Όμως εξίσου σημαντικό είναι το ότι η αποδοχή μειώνεται στα θέματα συζύγου και Προέδρου από την άλλη κοινότητα, με τους Ε/Κ πιο συγκρατημένους ή αρνητικούς (προφανώς στην περίπτωση συζύγου, λόγω της μεγαλύτερης σημασίας που παίζει η θρησκεία για αυτούς · και στην περίπτωση Προέδρου, γιατί λόγω πλειοψηφικής της υπεροχής , θεωρούν δημοκρατικό τους δικαίωμα να έχουν αυτοί την Προεδρία ενός κοινού κράτους). Παρ’ ότι «κοινότυπα» τα τελευταία δύο δεδομένα -- τόσο που δεν τα προσέχουμε πλέον ή που δεν τους δίνουμε σημασία, γιατί τα έχουμε αποδεχθεί ως «λογικά» ή «(ευκολο)κατανόητα» -- αποτελούν σημαντικές ενδείξεις για το είδος του προβλήματος των δύο κοινοτήτων: από τη μια οι ελάχιστοι μικτοί γάμοι μας υπενθυμίζουν πόσο «σκληρά» είναι τα πολιτιστικά όρια, που χωρίζουν τις δύο κοινότητες[7] · από την άλλη, η μεγάλη δυσχέρεια στο να γίνει αποδεκτός Πρόεδρος από την άλλη κοινότητα, δείχνει ακριβώς ότι το πρόβλημα των δύο κοινοτήτων δεν αφορά στο επίπεδο των ανθρώπινων σχέσεων (που είναι όντως αρκετά/πολύ φιλικές), αλλά στο επίπεδο του διαμοιρασμού της (πολιτικής) εξουσίας.

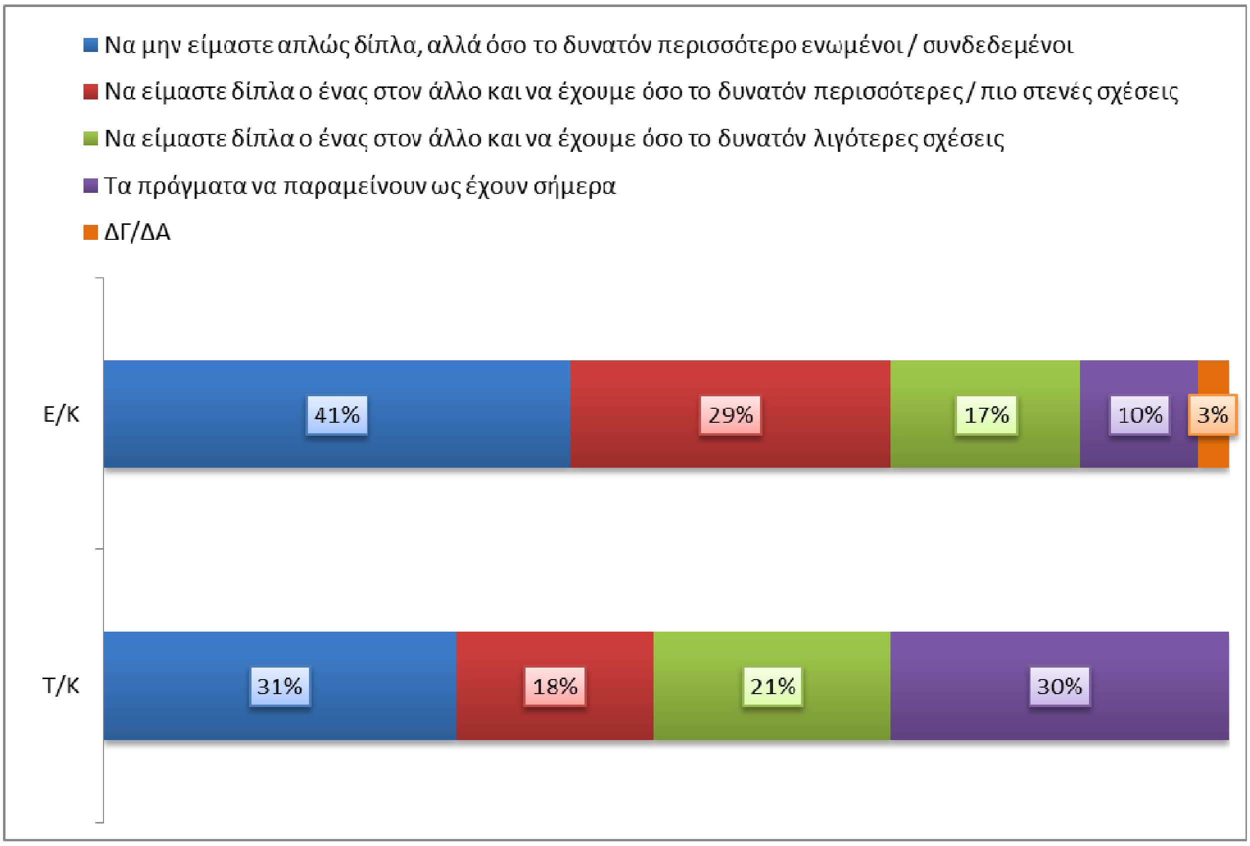
[7] Ενώ, για παράδειγμα, οι γάμοι μεταξύ λευκών και μαύρων στις ΗΠΑ, είναι πολύ πιο σύνηθες φαινόμενο, ένδειξη του πόσο πιο «πορώδες» είναι τα πολιτιστικά όρια μεταξύ των δύο αυτών οντοτήτων στις ΗΠΑ).

Επιβεβαιώνεται και πάλι το δεδομένο ότι οι δύο κοινότητες, ζουν σε διαφορετικούς παράλληλους κόσμους, που έχουν διαφορετικούς πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς, και που δεν το βρίσκουν εύκολο να εμπιστευτούν η μια την άλλη (με τα δεσμά των στενών συντροφικών σχέσεων, και το μοίρασμα της πολιτικής εξουσίας). Η διαφορετικότητα έχει μετατραπεί σε "βαθιά διαίρεση".

Η λύση του Κυπριακού

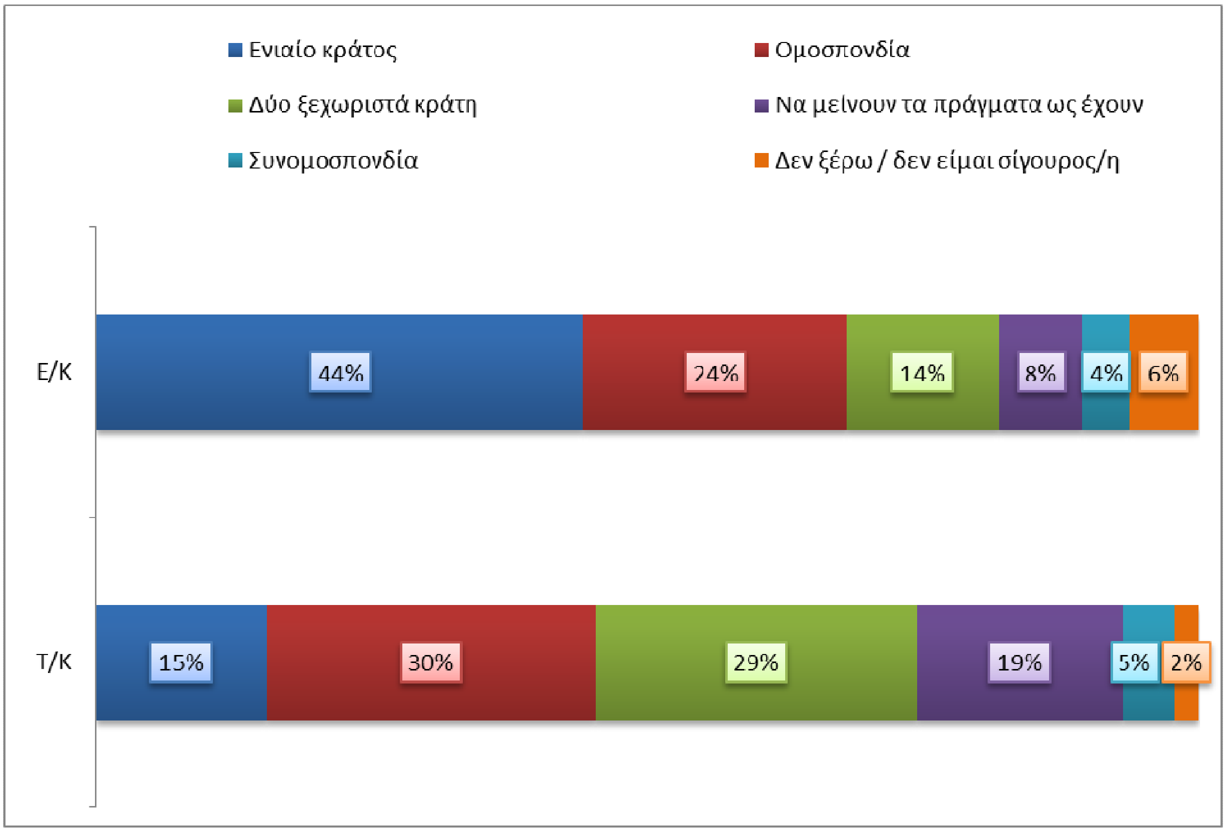
Μια επόμενη σειρά ερωτήσεων αφορούσε σε πολιτικά ζητήματα και το ζήτημα της λύσης του Κυπριακού. Το πρώτο: ποια θα ήταν η καλύτερη λύση για το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου. Με επιλογές που αφορούν στις σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων, η πλειοψηφία των Ε/Κ προτιμά εκείνες που αφορούν στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ένωση/σύνδεση ή τις πιο στενές σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ενώ η πλευρά των Τ/Κ παρουσιάστηκε διχασμένη μεταξύ της επιλογής για στενή σύνδεση των δύο κοινοτήτων και του να μείνουν τα πράγματα ως έχουν.

Η καλύτερη λύση με το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου είναι…

Αρκετά παρόμοιες ήταν και οι απαντήσεις στο ερώτημα που αφορούσε στο προτιμώμενο πολιτειακό καθεστώς για την Κύπρο. Η πλειοψηφία (44%) των Ε/Κ προτιμούν το ενιαίο κράτος, και μόνο ένα αρκετά μικρότερο ποσοστό (24%) επιλέγουν την ομοσπονδία. Ενώ οι Τ/Κ μοιράζονται σε αυτούς που προτιμούν τα δύο κράτη (29%) και αυτούς που προτιμούν την ομοσπονδία (30%).

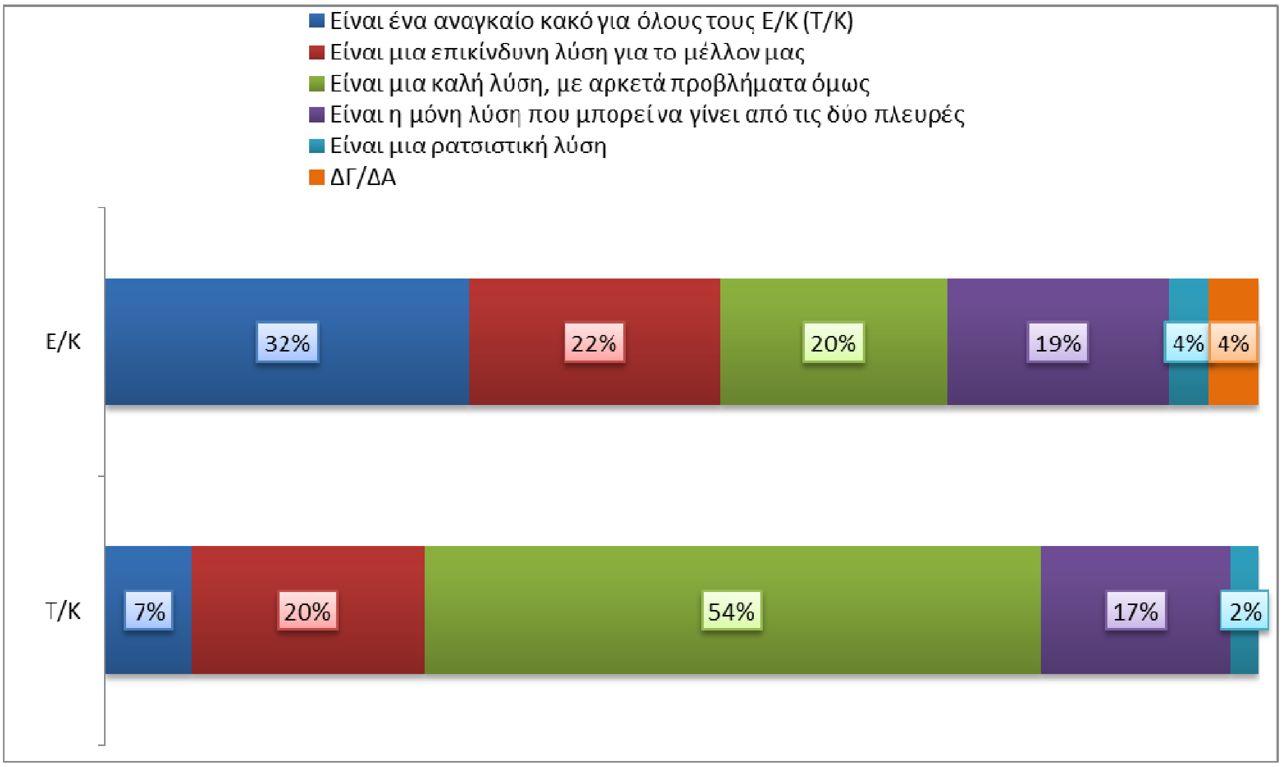
Ποια θεωρείτε ότι είναι η καλύτερη λύση για το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου;

Ένας από τους παράγοντες που βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα τις διαφορετικές στάσεις των δύο πλευρών σε αυτά τα θέματα είναι και αντίληψή τους για την ουσία του προβλήματος. Η Ε/Κ πλευρά τονίζει πως μια σύγχρονη δημοκρατία στηρίζεται στα άτομα-πολίτες και στην αρχή «ένας άνθρωπος – μία ψήφος» (το μοντέλο που ο Lijphart ονόμασε "πλειοψηφική δημοκρατία"). Οπότε το ιδανικό πολιτειακό καθεστώς θα ήταν το ενιαίο κράτος, με κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Τ/Κ. Στην περίπτωση που αυτή η λύση δεν προσφέρεται, τότε η επόμενη επιλογή είναι ένα ομόσπονδο σύστημα, με μια ισχυρή κεντρική κυβέρνηση (που να πλησιάζει όσο είναι δυνατόν στο μοντέλο του ενιαίου κράτους). Αντίθετα η Τ/Κ πλευρά τονίζει το γεγονός ότι αποτελεί μια ξεχωριστή, αυτόνομη κοινότητα που δεν επιθυμεί να επισκιασθεί από την πλειοψηφική κοινότητα, οπότε δημοκρατία αποτελεί η ισότητα των δύο κοινοτήτων (1 ψήφος στην κάθε κοινότητα). Ιδανική πολιτική διευθέτηση για τους Τ/Κ θα ήταν η ειρηνική γειτονία δύο ανεξάρτητων κρατών. Στην περίπτωση που αυτές οι επιλογές δεν προσφέρονται, τότε γίνεται αποδεκτή η ομοσπονδία – πλην όμως με όση το δυνατόν περισσότερη αποκέντρωση / αυτονομία των δυο συστατικών μερών.

Πώς, όμως, αισθάνονται οι δύο πλευρές με μια λύση ομοσπονδίας, που αμφότερες έχουν από καιρό αποδεχθεί ως το μελλοντικό πολίτευμα μιας επανενωμένης Κύπρου; Η πιο μεγάλη ομάδα των Ε/Κ (32%), βλέπει την ομοσπονδία ως «αναγκαίο κακό», ενώ η πλειοψηφία των Τ/Κ (54%) ως «μια καλή λύση, με αρκετά προβλήματα»:

Γενικά, πώς βλέπεις/αντιμετωπίζεις τη λύση της ομοσπονδίας, που έχουμε αποδεχθεί ως το μελλοντικό μας πολίτευμα;

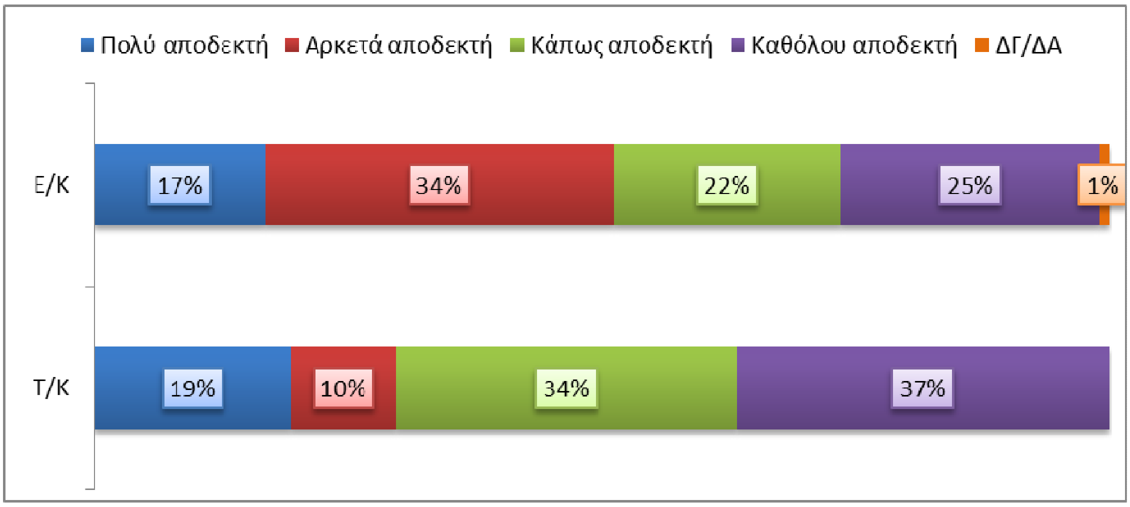

Σημ.: Πολύ λίγοι Ε/Κ (4%) και ακόμα πιο λίγοι Τ/Κ (2%) θεωρούν την ομοσπονδία «ρατσιστική».

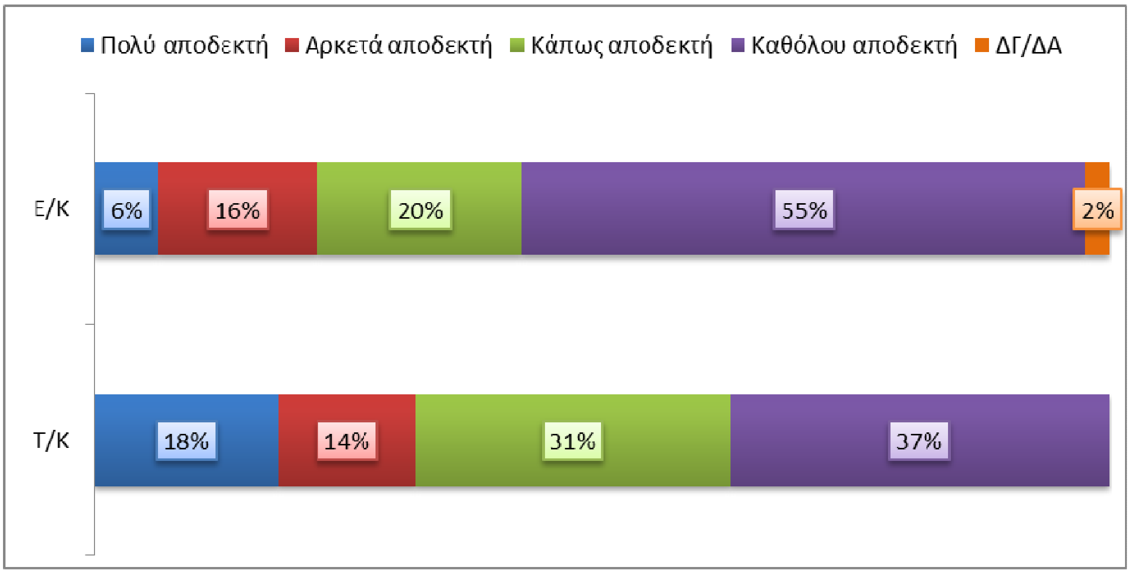
Στα πλαίσια μιας συμβιβαστικής λύσης, τι είναι εκείνο που θα ενοχλούσε περισσότερο; Θα ήταν μήπως το μοίρασμα εξουσίας / η συγκυβέρνηση μεταξύ Ε/Κ και Τ/Κ αξιωματούχων; Μάλλον όχι και τόσο, αφού 73% των Ε/Κ θα έβρισκαν αυτό το «αναγκαίο κακό» (κάπως, αρκετά, ή πολύ) αποδεκτό. Με κάπως μεγαλύτερο δισταγμό, θα το δεχόντουσαν και οι πλείστοι (63%) των Τ/Κ. Εκείνο που φαίνεται πιο δύσκολο για τους Ε/Κ θα ήταν η «εναλλασσόμενη» Προεδρία, αφού το 55% απορρίπτει αυτό το ενδεχόμενο (ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους Τ/Κ είναι το 37%): και πάλι οι Ε/Κ, ως πλειοψηφία, θεωρούν μεγάλη αδικία και τελικά ως επιβολή το ενδεχόμενο ενός Προέδρου προερχόμενου από την κοινότητα της μειοψηφίας.

Πόσο αποδεκτή θα ήταν για σένα …

Η συγκυβέρνηση Ε/Κ και Τ/Κ πολιτικών αξιωματούχων, σε μια μελλοντική, ομόσπονδη Κύπρο;

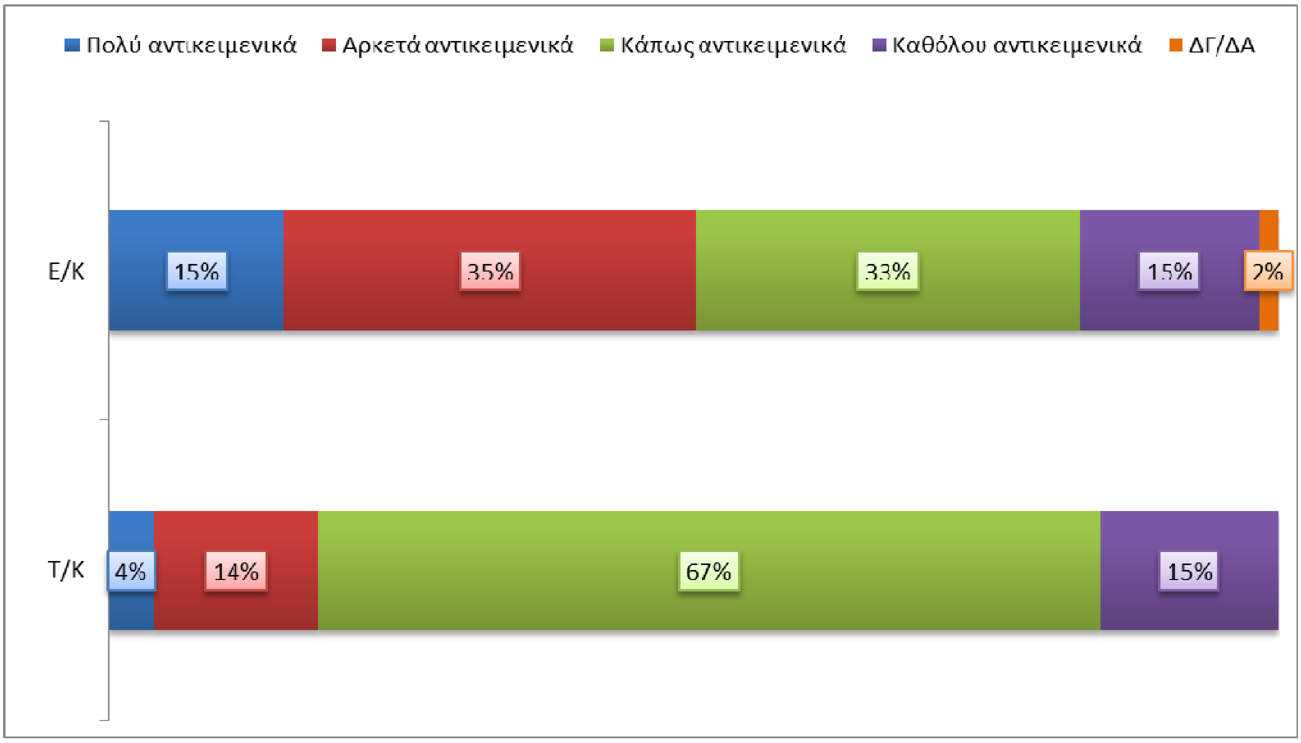

Να έχουμε εναλλασσόμενο Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο (Ε/Κ με Τ/Κ);

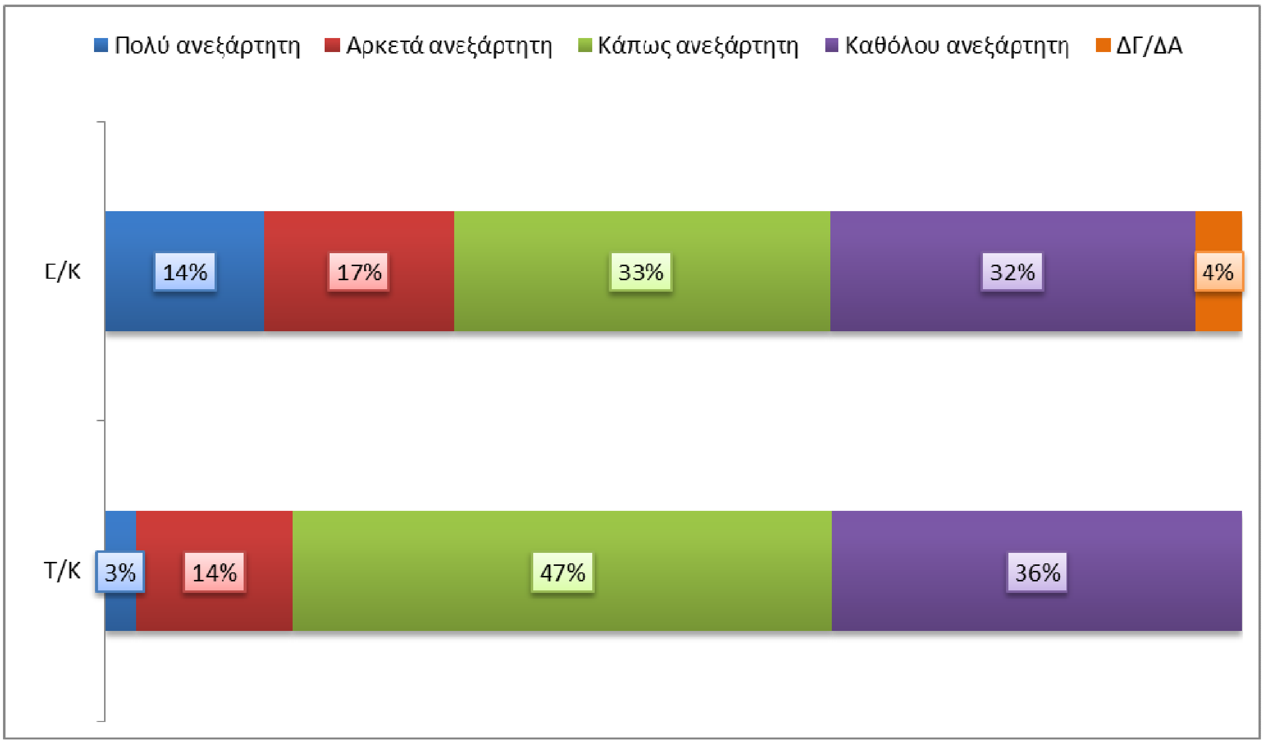
Πόση εμπιστοσύνη θα είχαν οι πολίτες στους νέους θεσμούς; Πόσο αντικειμενικά πιστεύουν ότι θα λειτουργούσαν οι αξιωματούχοι του κράτους – θα εξυπηρετούσαν το σύνολο, ανεξαρτήτως εθνότητας, ή μήπως θα κοίταζαν περισσότερο τα συμφέροντα της δική τους κοινότητας. Όλως παραδόξως, οι Κύπριοι είναι αρκετά θετικοί στις εκτιμήσεις τους, αφού μόνο το 15% και στις δύο κοινότητες θεωρούν βέβαιη την μη-αντικειμενική στάση των αξιωματούχων ενός κοινού κράτους. Κάπως πιο απαισιόδοξοι είναι οι Τ/Κ, αφού το 67% θεωρεί ότι οι αξιωματούχοι θα είναι 'κάπως' συνεπείς με το καθήκον τους (σε σχέση με μόνο 33% των Ε/Κ, που είναι το ίδιο απαισιόδοξοι, με ένα άλλο 35% να θεωρεί πως οι αξιωματούχοι αυτοί θα είναι "αρκετά αντικειμενικοί").

Πόσο αντικειμενικά, πιστεύετε θα λειτουργούσαν οι διάφοροι κρατικοί αξιωματούχοι, στην εξυπηρέτηση του συνόλου, και όχι της δικής τους κοινότητας;

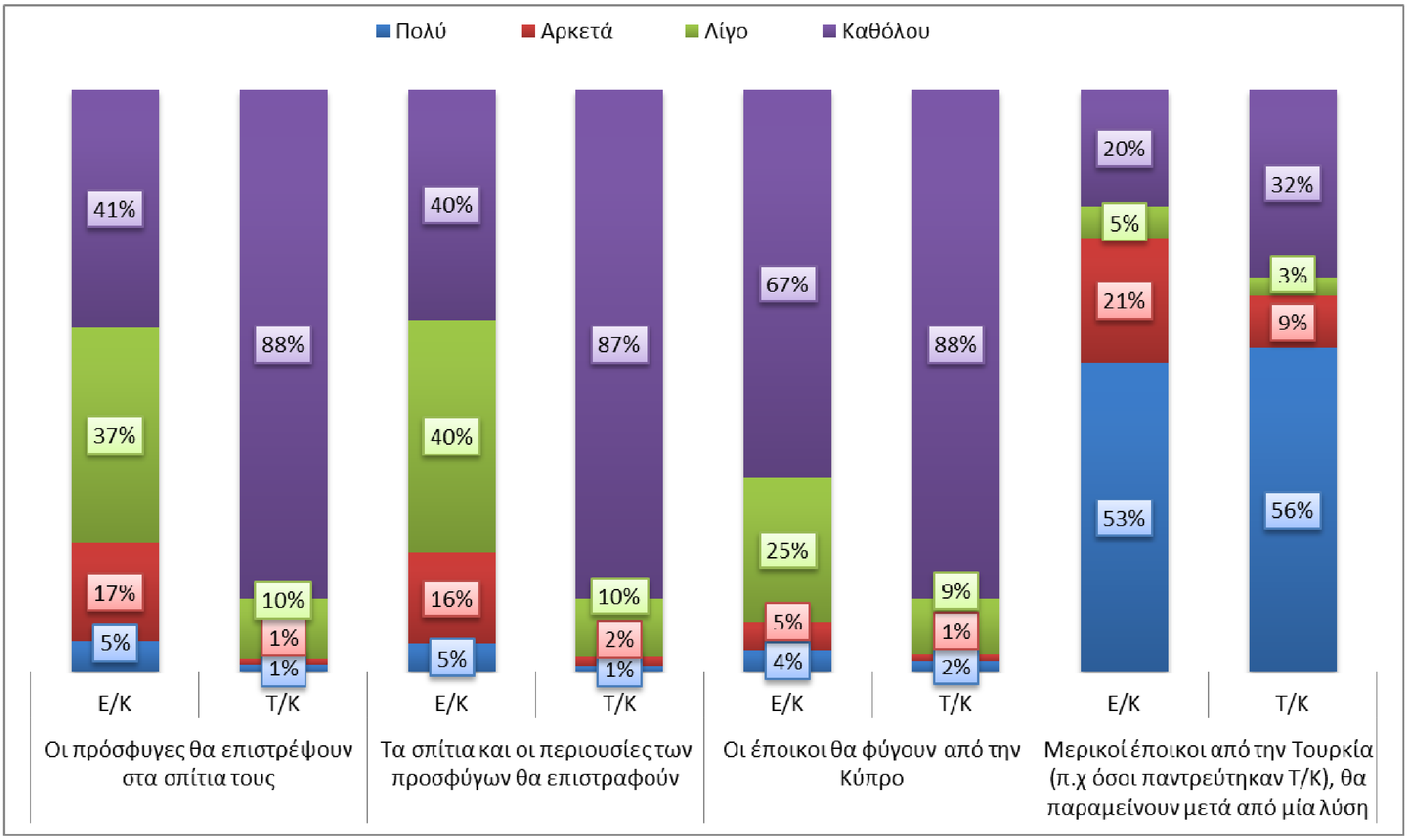
Ένα συναφές ερώτημα αφορά τις “έξωθεν παρεμβάσεις”. Πόσο, ανεξάρτητη θα ήταν η κυβέρνηση ενός μελλοντικού κοινού κράτους, από τυχόν παρεμβάσεις των ‘μητέρων-πατρίδων’ (Ελλάδας και Τουρκίας), που ιστορικά αναμίχθηκαν ποικιλοτρόπως στην πολιτική ζωή του τόπου; Οι Τ/Κ είναι πιο απαισιόδοξοι στις εκτιμήσεις τους, αφού μόνο το 17% πιστεύει ότι η πολιτική του κοινού κράτους θα είναι πολύ ή αρκετά ανεξάρτητη (3% και 14%, αντίστοιχα) από τις μητέρες-πατρίδες – σε σύγκριση με το 31% των Ε/Κ που υιοθετεί την άποψη αυτή (14% και 17%, αντίστοιχα).

Η πολιτική της κοινής κυβέρνησης, πόσο ανεξάρτητη πιστεύετε ότι θα ήταν, από τυχόν παρεμβάσεις Ελλάδας / Τουρκίας

Εκεί που οι διαφορές στις εκτιμήσεις των δύο κοινοτήτων είναι ιδιαίτερα μεγάλες, είναι στα θέματα κάποιων σημαντικών λεπτομερειών μιας μελλοντικής "διευθέτησης" του Κυπριακού, και που αφορούν την αναίρεση μερικών από τις "πραγματικότητες" που δημιουργήθηκαν μετά το 1974 – την επιστροφή των προσφύγων, την επιστροφή των περιουσιών των εκτοπισμένων, και την αποχώρηση των εποίκων. Παρά το ότι και οι δύο κοινότητες είναι αρκετά απαισιόδοξες (ίσως πιο ρεαλιστικές;) όσον αφορά το τι από αυτά θεωρούν εφικτό πώς μπορεί να αλλάξει, οι Ε/Κ οπωσδήποτε έχουν συγκριτικά πιο ψηλές προσδοκίες από τους Τ/Κ.

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε εφικτά ή πραγματοποιήσιμα τα πιο κάτω…

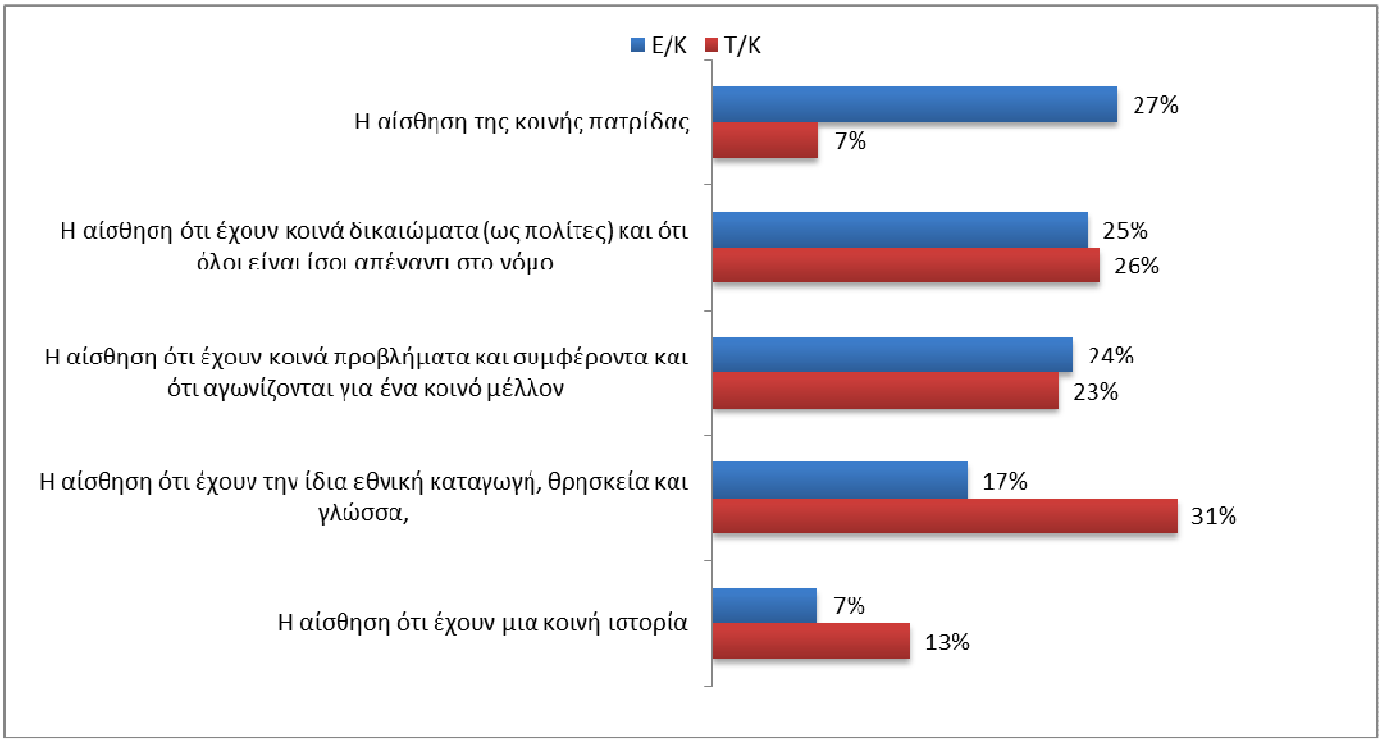

Η ανάδυση μιας πολιτικής ταυτότητας;

Η επικράτηση των εθνοτικο-εθνικών ταυτοτήτων, καθιστούν όντως δύσκολη, μέχρι και αδύνατη, την εξεύρεση μιας βάσης κοινών στοιχείων που να ενώνουν τους Κυπρίους και που να μπορούν να αποτελέσουν την βάση ενός κοινού κράτους. Παρ' όλα αυτά, κάποια από τα ευρήματα της έρευνας αφήνουν ανοικτό το ενδεχόμενο ανάδυσης τέτοιων στοιχείων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην θεμελίωση μιας κοινής πολιτικής ταυτότητας στο μέλλον. Πιο συγκεκριμένα, στο ερώτημα για το τι είναι εκείνο που πρέπει να συνενώνει τους πολίτες ενός κράτους, οι Ε/Κ τόνισαν κυρίως την «αίσθηση της κοινής πατρίδας» (27%), τα κοινά δικαιώματα και την ισότητα των πολιτών απέναντι στον νόμο (25%), και την συναίσθηση των «κοινών προβλημάτων και συμφερόντων, μαζί με τον αγώνα για ένα κοινό μέλλον» (24%). Μόνο ένα αρκετά μικρότερο ποσοστό (17%), τόνισαν τα εθνοτικά στοιχεία (καταγωγή, θρησκεία, γλώσσα).

Δυστυχώς κάτι ανάλογο δεν ισχύει για τους Τ/Κ, οι περισσότεροι από τους οποίους (31%) τόνισαν και πάλι την κοινή εθνότητα. Από την άλλη, οι αριθμοί που αναφέρθηκαν στα κοινά δικαιώματα (26%) και στα κοινά προβλήματα / συμφέροντα (23%), δεν αποτελούν αμελητέα μεγέθη. Προφανώς η απομόνωση των Τ/Κ, η εξάρτησή τους από την Τουρκία, το γεγονός ότι ζουν σε ένα παράνομο και ευάλωτο, πελατειακό κράτος, να μην αφήνουν και μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης μιας ταυτότητας βασισμένης στην πολιτότητα και την προσήλωση σε ένα κράτος δικαίου.

Τι πιστεύετε είναι εκείνο που πρέπει να ενώνει τους πολίτες ενός κράτους;

Αν τα στοιχεία που αφορούν στην σφυρηλάτηση μιας πολιτικής ταυτότητας (κοινά δικαιώματα, ισότητα απέναντι στο νόμο, κοινά συμφέροντα, κοινό μέλλον) συνεχίσουν να αποκτούν μεγαλύτερη βαρύτητα στο μέλλον και στις δύο πλευρές, θα μπορούσαν ενδεχομένως να αποτελέσουν μια νέα βάση συμβίωσης, σε ένα κοινό κυπριακό κράτος.